

SİVAS FOLKLORUNDA DAVAR YÜZÜ (SAYA GEZME) VE KOÇ KATIMI TÖRENİ

“Davar Yüzü” and “Koç Katımı” Ceremony in Folklore of Sivas

Çağrı Çağlar Sinmez¹
Ali Yiğit²

¹Assoc. Prof. Dr., University of Cumhuriyet, Faculty of Veterinary Medicine, Dept. of History of Veterinary Medicine and Deontology

²Assoc. Prof. Dr., University of Kafkas, Faculty of Veterinary Medicine, Dept. of History of Veterinary Medicine and Deontology

ÖZET

Hayvancılık, folklor yönünden edebiyatımıza ve inançlarımıza çok şeyler kazandırmıştır. Sivas halkının hayvan sevgisi, koç katımı, davar yüzü (saya gezme) gibi birçok adetleri kökleştirmiştir. Çalışmada, Sivas Folklorunda davar yüzü ve koç katımı törenlerine ait folklorik bilgilere ulaşılarak unutulmaya yüz tutan hayvancılık geleneklerinin değerlendirilmesi amaçlandı. Çalışmanın materyalini, Sivas yöresinde folklorik veteriner hekimliği ve hayvancılıkla ilişkili halktan (halk hekimliği uygulayıcıları, hayvan sahipleri ve diğer kaynak kişiler) “bilgi derleme formu” yoluyla 09 Nisan 2012 - 10 Temmuz 2012 arasında elde edilen folklorik bilgiler oluşturdu. Çalışmada, kuzuların doğumuna elli gün kala ya da koç katımından yüz gün sonra, kuzunun anasının karnında canlandığına, tüyelerinin çıktığına inanılan bu günlerde “davar yüzü” ya da “saya gezme” denilen bir seyirlik oyunun düzenlendiği belirlendi. Doğacak sürü yavrularının sağlıklı, verimli ve bereketli olması ümidiyle kışın en soğuk ayında her sürü sahibinin kapısında tek tek oynanan bu oyun ekibinin beş kişiden (bir Arap, gelin, dede, deve ve tilki) oluştuğu; ekibin köyde gezerek, mani söyleyip yiyecek ve bahşiş (arpa, bulgur, yağ, yumurta vb) topladığı; toplanan bu yiyeceklerin hayvanların yemlerine (sağlıklı doğum, bolluk ve bereket getirmesi dileğiyle) katıldığı; koç katım zamanı koçların “aşu toprağı” denilen kırmızı toprakla ya da renkli boyalarla süslediği, koç katım duasının okunarak silahların atıldığı, hangi koyunun “koçsadığı”, hangi keçinin “tekesediğı”nin izlendiği ve bugünün yeni bir başlangıç tarihi olarak pazarlıklarda, borçlanmalarda kabul gördüğü belirlendi. Sonuç olarak, koç katımının genel olarak sonbaharda yapılmasının, yavrulama zamanlarını kış soğuklarından bahar başlangıcına ötelemek ve doğaca yavruların soğuktan ve açlıktan kırılmasını önlemeye yönelik olduğu; davar yüzü oyununun da doğacak kuzuların sağlıklı ve verimli olması dileğini taşıdığı söylenebilir. Bu törenlerin, Orta Asya Türk kültürünün bir devamı şeklinde geliştiği ve bu çalışmalar ile bu geleneklerin Yazılı Türk Kültür birikimine kazandırılabilceği ileri sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Folklor; Davar yüzü; Koç katımı, Sivas

ABSTRACT

Animal husbandry brought many things to our literature and our beliefs in terms of folklore. Animal love of Sivas people has been rooted many traditions such as “koç katımı” (ramming season, mating) and “davar yüzü” (saya gezme). In this study, it is aimed to evaluate animal husbandry traditional that into oblivion by accessing information related on folkloric of rituals of “davar yüzü”, “koç katımı” in Sivas folklore. The material of the study, the information obtained by “information review form” from the public (practitioners of folk medicine, animal owners and other source persons) associated with the folkloric veterinary medicine and livestock in Sivas. The information data was collected between 04/09/2012 to 10/07/2012. In this study, it is stated that a spectacle game so-called “davar yüzü” or “saya gezme” were laid out about fifty days before the birth of lambs or after hundred days of “koç katımı”. In these days it is believed that lambs rouse up and feathers in their mother’s womb; this game is played by a team with five people (Arab, the bride, grandfather, camel and fox) in the coldest winter, played in the front door of every herdsman in the hope of healthy, productive and fertile that will born lambs; the team toured in the village and sing a folk song called “mani” and collected food and vail (barley, wheat, oil, eggs, etc.); these foods are fed to animals (in hope of healthy birth and for bring abundance and fertility); rams dressed up with red soil so-called “aşu toprağı” at the time of “koç katımı” and shooting when reading the prayer of “koç katımı”, and tracing which sheep and a goat wants coition (koçsama, tekeseme) and this day accepted as a new zero hour for bargain and borrowing. As a result it could be said that the reason of the fall of “koç katımı” is displaced to birth time from cold winter to the beginning of spring and thus prevent of lambs from cold and starvation and the game of “davar yüzü” in the hope of to be healthy and productive for these lambs. It can be argued that these ceremonies, as a continuation of the Central Asian Turkish culture and they can bring in accumulation of Written Turkish Culture with these studies.

Keywords: Davar yüzü, Folklore, Koç katımı (ramming season, mating), Sivas

Lokman Hekim Journal, 2014;4(1):19-25

Received: 04.07.2013; Accepted: 07.09.2013

Correspondence Author: Çağrı Çağlar Sinmez, University of Cumhuriyet, Faculty of Veterinary Medicine, Dept. of History of Veterinary Medicine and Deontology, Sivas - Türkiye cagribey6038@hotmail.com

GİRİŞ

Yüksek ovalara ve yaylalara sahip bozkır coğrafyasında Türk ekonomisinin temelini, iklim şartlarından dolayı çobanlık ve hayvan yetiştiriciliği oluşturmuştur. Yetiştirilen hayvanlar arasında ise en büyük önemi, Türk sosyal hayatında, at ile birlikte koyun taşımaktadır.¹ Hayvancılık, folklor yönünden edebiyatımıza ve inançlarımıza çok şeyler kazandırmıştır. Sivas halkının hayvan sevgisi; koç katımı, davar yüzü (saya gezme) gibi birçok adetleri kökleştirmiştir.²

Saya kelimesi, farklı anlamlarda kullanılmakla birlikte Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “gebe koyunların karnındaki yavru yüz günlük olduğunda çobanların yaptığı tören”³ anlamında da kullanılmaktadır. Halk ağzında da saya, özellikle köylerde, küçük ve büyük baş hayvanların yavrulamaya başlayacağını, kış mevsiminin yarıldığını müjdelemek; Allah’tan bolluk ve bereket dilemek amacı ile genellikle gençlerin ve çocukların köydeki evleri dolaşmalarına verilen isim olup; yöreden yöreye değişim gösteren saya gezme töreni genellikle köylerde, köyün gençleri tarafından çeşitli kıyafetlerle ve eşyalarla kılık değiştirilerek yapılır.^{4,5}

Tabiatın yeniden canlanması ve dolayısıyla hayvansal ve bitkisel bereketin yeniden temini Türk kültüründe çeşitli törenlerle kutlanmaktadır. Törenlerde yetişkinler geçimleri için gerekli olan hayvansal, bitkisel bolluk ve berekete kavuşmanın, gençler ve çocuklar da eğlenmenin tadını çıkarırlar. Böylece, pratiklerde ifade edilen dileklerin kabulü için sihirseldinsel bir zemin yaratılarak eski Türk yaşamının ve dolayısıyla inanç sisteminin dinsel-büyüsel pratiklerine İslamî renkler verilmiştir.⁶ Halk, bu oyunlara başlangıçta hayatının daha verimli olması maksadıyla dinî ve içtimaî bir takım zaruretler içerisinde iştirak etmiş; fakat daha sonradan o zaruretler ortadan kalkınca oyunların ortaya çıkış sebeplerini unutarak bir eğlence aracı olarak bakmayı yeğlemiştir.⁷

Teknolojik gelişmelerin olumsuz etkilerine rağmen saya mevsimlik bayramlardan biri olarak Türkiye’de hâlâ varlığını korumaktadır. Saya bayramı, koç katımından yüz gün sonra kutlanır ve bu törenlerde bir takım dramatik gösteriler sunulur. Bu inanç; bir kuzunun anne karnında yüz gün süren macerasının, canlı doğum ile neticelenme ihtimalinin yüksek olması ile ilgilidir.⁵

Çalışmada, Sivas Folklorunda davar yüzü (saya gezme) ve koç katımı törenlerine ait folklorik bilgilere ulaşılarak unutulmaya yüz tutan hayvancılık geleneklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOD

Çalışmanın evrenini il merkezinden 20, ilçelerden beşer ve her 100 köyden belirlenen beş köy ve bu köylerden belirlenen beşer kişi oluşturdu. Köyler, isimleri kura ile rastgele belirlenerek seçildi. Bu çerçevede il merkezinden 20, ilçe merkezlerinden 80 ve köylerden 325 olmak üzere toplam 425 kişiden (halk hekimliği uygulayıcıları, hayvan sahipleri ve diğer kaynak kişiler) folklorik veteriner hekimliği ve hayvancılıkla ilgili sorulardan oluşan “bilgi derleme formu” yoluyla 09 Nisan 2012 - 10 Temmuz 2012 tarihleri arasında elde edilen yazılı, sesli ve görsel folklorik bilgiler derlendi. Davar yüzü ve koç katımı töreni ile ilgili ise toplam 23 kaynak kişiden veriler elde edilerek çalışmanın materyali oluşturuldu.

BULGULAR

Davar Yüzü (Saya Gezme)

Kuzuların doğumuna elli gün kala (21-28 Şubat) ya da koç katımından yüz gün sonra, kuzunun anasının karnında canlandığına, tüylerinin çıktığına inanılır. Bu yüzden bu güne “davar yüzü” ya da “saya gezme” denilir. Hayvan yetiştiricileri için her şey demek olan sürülerin yavrularının sağlıklı, verimli ve bereketli olması ümidiyle bu oyunun oynandığı belirtilir. Genelde kışın en soğuk ayında gerçekleşen bu törenlerin eğlenceli geçtiği söylenir. Oyun, her sürü sahibinin kapısında tek tek oynanır.

Sivas yöresinde; Arap, gelin, dede, deve ve tilkiden oluşan beş kişilik bir seyirlik oyun ekibi oluşturulur. Ekip aralarından birini sözcülük etmesi amacıyla kâhya seçer. Arabın sırtına eski bir ceket giydirilir, eline, yüzüne, kol ve bacaklarına baca kurumu sürülür. Beline koyunların boyunlarına bağlanan çan

takılır. Eline kayış veya sopa verilir. Dedeye beyaz yünden sakal takılır, sırtına minder bağlanarak kambur görünümü sağlanır. Yüzüne un sürülür ve eline bir sopa verilir. Gelin, uzun boylu, kıvrak görünümlü bir erkekten seçilir. Kadın kıyafeti giydirilir ve yüzü kapatılır. Tilki, köyün gençlerinden en kurnaz olanlarından seçilir. Sırtına koyun postu giydirilir. Deve, iki gencin tahta bir merdiveni iki ucundan tutarak omuzlarına almasıyla oluşur. Merdivenin ortasına hörgüç görünümünü vermek için bir saman sepeti konulur ve üstüne yere kadar uzanan bir kilim serilir. Bir sopanın ucuna takılmış deve veya sığır kafasını ön taraftaki genç eliyle tutar. Deve kafasının boynuna da çingirak veya “kelek” (koyunların boynuna takılan zil) takılır. Dede, devenin üstüne binerek, gelin, tilki ve arap ile beraber davul zurna eşliğinde köyün tüm evlerini gezerler. Bu grup köyde kapı kapı gezer, mani söyleyerek yiyecek ve bahşiş (arpa, bulgur, yağ, yumurta vb) toplar. Bu yiyeceklerden hayvanların yemlerine, sağlıklı doğum, bolluk ve bereket getirmesi dileğiyle katılır (Kaynak Kişiler: KK1, KK2, KK3, KK4, KK5, KK6, KK7, KK8, KK9). Söylenen manilerden birkaç tanesi şöyledir:

“Hey! Kayadan kayadan,
Yılan aktı kayadan.
Açlığımızdan gelmedik,
Susuzluğumuzdan gelmedik,
Oyunumuz vardı Saya’dan...
Alahey! diyelim arkadaşlar!” (KK1).

“Hey! Hu muydu, hu muydu?
Ayran mıydı, su muydu?
Elden ele geldiğimiz,
..... Ağanın evi bu muydu?
Alahey! deyin uşaklar, alahey!” (KK5).

“Hey hayadan hayadan,
Yılan akar kayadan,
Acımızdan gelmedik,
Töremiz var sayıdan” (KK3).

“Davarın yüzü bitti,
Kuzunun tüyü bitti.
Ne kaldı, ne kalmadı?
Elli gün kaldı, kalmadı.
Alahey! deyin arkadaşlar!” (KK6).

“Elli günden sonra,
Gümbür gümbür yayarlar,
Hoşur hoşur sağarlar.
Alahey! deyin uşaklar!” (KK7).

“Saya saya sallıbağ,
Dört ayağı nallıbağ,
Yağ verenin oğlu olsun,
Peynir verenin kızı olsun.
Hiç vermeyenin topal bir kızı olsun” (KK10).

“Hey hakının hakının,
Sayı geldi sakının.
Kara koyun bokunu

*Kına diye yakının.
Alahey! deyin uşaklar, alahey!” (KK8).
“Saya geldi sakının,
Demir dümün takının,
Sayacının südüğünü kına diye yakının” (KK3).*

Dede, izin alarak girdiği her evde davul zurna eşliğinde gelinle oynamaya başlar (Resim 1,2). Onlar oynayarak herkesi meşgul ederken Arap elinde sopayla içeri girer ve herkese sopayla vurmaya başlar. Dedeyi de bir sopa darbesiyle yere düşürerek öldürür (Resim 3). Gelin yere düşen dedenin üzerine kapanarak ağlamaya başlar. Sözcü olan kâhya dede için seyircilerden kefen parası toplar. Fırsatı bilen tilki de kimseye sezdirmeden evin mutfağına girer, gözünün gördüğü yiyeceklerden bir parça çalarak dışarı çıkar. Üstelik ev sahibinden bahşiş de alır. Oyun bu şekilde son bulur. Toplanan yiyecekler akşam düzenlenen eğlence ile gençler arasında yenilir. Paralar da çobanlar arasında paylaşılır. Bu törenden sonra kuzular doğana kadar hiçbir evden yün tarağı, kırklık gibi eşyalar sağlıklı “döllerin” doğması için komşulara verilmez (KK11, KK12).

Resim 1. Dede'nin davul zurna eşliğinde gelin ile seyirlik oyunu

Resim 2. Dede'nin gelin ile oynaması

Resim 3. Dede'nin Arap tarafından sopa ile vurulup öldürülmesi

Resim 4. Koçların ağıldan köy meydanına sürülmesi

Koç Katımı Töreni (Koç Salımı)

Koç katımı tarihi genellikle Ekim-Kasım ortalarında yapılır. Bu aya koç ayı denilir. Bu dönemde koç katımının yapılmasının amacı doğacak kuzuların kışın soğuktan zarar görmemesi için yeşilin bol olduğu bahar mevsiminde doğumlarının gerçekleşmesinin istenmesidir. “*Kork abrilin beşinden, kömüşü ayırır eşinden*” sözü bu maksatla söylenir. “*Abrilin beşinde*” meydana gelen şiddetli fırtınadan etkilenmemek için kuzuların bu tarihten sonra doğması arzu edilir. Katım tarihinden bir iki ay önce koçlar sağmal sürüsünden ayrılır ve enerji bakımından zengin yemlerle beslenirler. Koyunlarda ikizlik oranının artması için hayvanlar fazla yormadan otlatılıp, gezdirilir (KK13, KK4).

Koç katımından bir gün önce koyunlar sağılır ve sütünden “koç yoğurdu” adı verilen yoğurt yapılır. Koçların boynuzuna elmalar takılır, kuyruğu, sırtı ve alnı pembe, kırmızı, yeşil, mor gibi canlı renklerle boyanır. Koç katım günü koçlar yaylıma bırakılmaz, ağıldan alınıp köyün meydanına sürülür (Resim 4). Koçlar özellikle “aşı toprağı” denilen kırmızı toprakla ya da renkli boyalarla süslenirler (Resim 5) (KK14, KK15, KK16).

Davar sahipleri birkaç gün önceden hazırlıklara başlar, çörekler, keteler, kömbeler hazırlanır ki bu yiyeceklerin adı bereket ve umut ekmeğidir. Köyün gençleri bayramlık kıyafetlerini giyer, sofralar hazırlanır. Koyun sürüsü köyün meydanına çıkarılır. Bütün köy halkı toplanır, köy imamı koç katım duasını okur (Resim 6) ve toplanan köylüler hep birlikte “amin” der ve silahlar atılır. Duadan sonra koçlar hayırlı olsun denilerek sürüye salınır (Resim 7). Hangi koyunun “koçsadiğı”, hangi keçinin “tekesediğı” izlenir (KK17, KK18).

Resim 5. “Aşı Toprağı” ve renkli boya ile koçların süslenmesi Resim 6. Koç katım duasının köy imamı tarafından okunması

Resim 7. Koçların sürüye katılması

Resim 8. Koçun üzerine bir kız çocuğunun bindirilmesi

Resim 9. Doğacak kuzuların dişi olması ümidiyle koçların üzerine kız çocuklarının bindirilmesi

Kuzuların erkek doğması için koçların üstüne erkek çocuğu bindirilir, dişi kuzu doğsun diye de kız çocuğu koçun üzerine bindirilir (Resim 8, 9). Koç ilk olarak kara koyuna atarsa o yıl kış mevsiminin hafif geçeceğine, beyaz koyuna atarsa o yıl kışın uzun ve bol kar yağışlı geçeceğine inanılır. Katım esnasında en çok tercih edilen koç “*madah*” adı verilen yumurtalıği karnının içerisinde olan koçtur. Bu koçun aşım yaptığı koyunların yavrusunun dişi olacağına inanılır (KK4).

Koç katımı gününün tarihi ev ve ağıl duvarlarına çizilir. Koç katımı bir nevi tarih başlangıcıdır. Başka bir deyişle yeni bir takvimdir. Düğünler,

dünürlükler bu ayda yapılıp, pazarlıklarda, borçlanmalarda, faizle para almada bu takvim uygulanır; koçtan bir ay önce, sonra, “*dölde*” gibi (KK19, KK20, KK16, KK21, KK22, KK13, KK4, KK23).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Binlerce yıldır Anadolu insanları, ekim yapılmadığı kış aylarını kıtlık zamanı olarak görmekte ve kara ile simgelemekte, yaz aylarını ise tam bolluk ve bereket dönemi olarak görmekte ve beyaz ile simgelemekteydi. Günümüze kadar gelen “saya gezme” gibi köy seyirlik oyunların büyük bölümü işte bu ak-kara çatışması üzerine kuruludur. Yazı simgeleyen aklar giyinmiş gelin ile kışı simgeleyen yüzü karaya boyanmış Arap karakteri bu olguyu canlandırmaktadır⁸. Yapılan çalışmada Sivas folklorunda da bu motifin devam ettiği söylenebilir.

Konar-göçer yaşamı ve psikolojisiyle Bahar Bayramının etnografik açıdan en önemli terkip kısmı kabul edilen saya bayramı⁹, genel mevsimlik bayramlardan çoban bayramları arasında sayılmaktadır¹⁰. Saya bayramının eski Türklere Nevroz bayramı öncesinde başladığı, üreme ve yeniden dirilmenin bayramı olarak kutlandığı bildirilmektedir⁹. Saya gezme kutlamasında söylenen maniler farklı olmakla beraber, çalışmada da saya gezmenin ifade edilen zamanda ve amaç ile gerçekleştirildiği ve bu ritüelin Eski Türklere günümüze az bir fark ile devam ettiği söylenebilir.

Koç katım töreninin Orta Asya’dan Anadolu’ya yayılmış olduğu¹¹, insanı ekonomik bir makine ve alet gibi düşünenler için koç katımı ve eski Türk geleneklerinin çok şeyler öğrettiği¹², küçükbaş hayvancılıkta bir anlamda doğum kontrolü olan koç katımının genel olarak sonbaharda olmasının ana sebebinin, yavrulama zamanlarını kışın en soğuk devresinden sonraya kaydırmaya ve yavruların açlıktan, soğuktan kırılmamasına yönelik olduğu¹³ bildirilmektedir. Çalışmada, koç katımının sonbaharda yapılmasının, koçların kınalanıp süslenmesinin, koçların aşı toprağı denilen kırmızı toprakla boyanmasının, bu törenler esnasında dualar okunmasının, silahlar atılmasının, kuzuların erkek doğması için koçların üstüne erkek çocuğu, dişi kuzu doğsun diye kız çocuğu bindirilmesinin, Sivas yöresi hayvancılığında koç katımı törenlerinin Orta Asya Türk kültürünün bir devamı şeklinde geliştiği ve bölgede varlığını koruyan ender geleneklerimizden biri olduğu ileri sürülebilir.

Sonuç olarak, koç katımının genel olarak sonbaharda yapılmasının, yavrulama zamanlarını kış soğuklarından bahar başlangıcına ötelemek ve doğacak yavruların soğuktan ve açlıktan kırılmasını önlemeye yönelik olduğu; davar yüzü oyununun da doğacak kuzuların sağlıklı ve verimli olması dileğini taşıdığı söylenebilir. Bu törenlerin, koyun sayısının büyük ölçüde düştüğü günümüzde koyun sürülerinin devamı için önemli olduğu, Orta Asya Türk kültürünün bir devamı şeklinde geliştiği ve bu çalışmalar ile bu geleneklerin Yazılı Türk Kültür birikimine kazandırılacağı ileri sürülebilir.

BİLGİ: Bu çalışma 22-25 Mayıs 2013 tarihlerinde Gaziantep’te düzenlenen VIII. Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Günleri’nde poster bildiri olarak sunulmuş ve Bildiri Özetleri Kitabı’nın 61-62. sayfalarında özet metin olarak basılmıştır. Sivas Yöresinde Folklorik Veteriner Hekimliği ve Hayvancılık Üzerine Araştırma” başlıklı ve V-006 numaralı CÜBAP araştırma projesinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

TEŞEKKÜR: Desteğini her zaman gördüğümüz hocamız Sayın Prof. Dr. Aşkın Yaşar’a teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Kafesoğlu İ. Türk millî kültürü. Ankara, Ötüken Yayınları, 1997, s.317.
2. Kuzucular E. Koç katımı. Sivas Folkloru, 1973;7:16-17.
3. Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü. “Saya” maddesi. Erişim Tarihi: 14.05.2013, Erişim: http://ked.tdk.org.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52e25b735ab520.44265292.
4. Albayrak N. Ansiklopedik halk edebiyatı terimleri sözlüğü. İstanbul: L&M Yayıncılık, 2004, s.347.
5. Düzgün D. Türkiye ve Azerbaycan sahalarında uygulanan saya geleneğinin karşılaştırmalı tahlili. Milli Folklor 2005;65:24-29.
6. Özdemir N. Türkiye’deki halk eğlenceleri ve kış eğlenceleri. V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi. Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence. Ankara, c.III, 1997: s.279-291.
7. Doğan T. İran Azerbaycanı’nda (Urmîye’de) “Sayalar” ve Sayaçlar”. Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2011;6/4 (Fall):87-95.
8. Turkceceler.com (internet) Köy Seyirlik Oyunları. Erişim Tarihi: 20.04.2013. Erişim: www.koy-seyirlik-oyunlari.html.
9. Bayat F. Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik bağlamda Yengi Kün (Nevruz): Mitolojik olgudan mitolojik kurguya. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2008; 7(1):139-148.
10. Tikbaş Apak F. Rize-Hemşin-Yazlık köyü örneğiyle mevsimlere ilişkin inanç, bayram ve ritüeller. Acta Turcica (internet) Kültürümüzde İklim ve Mevsimler/Mevsimler, İnançlar ve Uygulamalar 2013;5(9):1-15. Erişim Tarihi: 15.04.2013. Erişim: http://www.actaturcica.com/say9/V_I_5.pdf.
11. Şentürk A. Malatya’da koç koyurma (koç katımı). Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, 1972;14(280): 6470.
13. Ögel B. Türk kültür tarihine giriş I (Türklerde Köy ve Şehir Hayatı). Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları:224, Kültür Eserleri:13, 1978, s.87-495.
14. Kutlu M. Şavaklı Türkmenlerde göçer hayvancılık. Ankara, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 84, Gelenek-Görenek ve İnançlar Dizisi: 4, Sevinç Matbaası, 1987, s.3-114.

KAYNAK KİŞİLER (KK)

1. Dursun Arı, Merkez, Sivas
2. Ali Haydar Burgu, Divriği, Sivas
3. Zeki Öksüz, Delililyas Beldesi, Altınyayla, Sivas
4. Kadir Pürlü, Merkez, Sivas
5. Mustafa Tatlı, Tahtıkement Köyü, Sivas
6. İsmet Ünlü, Günören Köyü, Sivas
7. Duran Koç, Günören Köyü, Sivas
8. Fatih Şahin, Özen Köyü, Hafik, Sivas
9. Duman Çelik, Gemerek, Sivas
10. İsmail Baş, Günören Köyü, Sivas
11. Mürsel Şen, Suşehri, Sivas
12. Hasan Kılıç, Ulaş, Sivas
13. Metin Uçar, Merkez, Sivas
14. Necati İnuz, Başyayla Köyü, Altınyayla, Sivas
15. Mehmet Altun, Divriği, Sivas
16. Zehni Kangöz, Kale Beldesi, Altınyayla, Sivas
17. Fevzi Bayram, Başyayla Köyü, Altınyayla, Sivas
18. Nebi Çıldır, Ulaş, Sivas
19. Ahmet Doğan, Kale Beldesi, Altınyayla, Sivas
20. Kenan Çarboğa, Seydinali Köyü, Gemerek, Sivas
21. Hüseyin Yıldız, Merkez, Sivas
22. Kenan Hastaoğlu, Merkez, Sivas
23. İbrahim Kandemir, Kızılı Köyü, Yıldızeli, Sivas